

KAPŁANI I PERSONEL ŚWIĄTYŃ W EGIPCIE PTOLEMEJSKIM. ASPEKTY SPOŁECZNE I GOSPODARCZE [PRIESTS AND TEMPLE PERSONNEL IN PTOLEMAIC EGYPT. SOCIAL AND ECONOMIC ASPECTS]

Od dekad religia starożytnego Egiptu przyciągała zainteresowanie badaczy oraz rozbudzała powszechną wyobraźnię. Każdego roku tysiące turystów przybywa do Egiptu, aby zobaczyć piramidy w Gizie lub monumentalne budynki świątyń w Karnaku i Luksorze a liczne publikacje naukowe dotyczą przede wszystkim wierzeń, mitologii i praktyk rytualnych. Jednakże do tej pory bardzo mało uwagi poświęcono w badaniach kapłanom, którzy byli odpowiedzialni za prawidłowe funkcjonowanie licznych świątyń i kapliczek w Egipcie. Celem niniejszego projektu jest uzupełnienie tej luki w aktualnych badaniach i przeanalizowanie społecznej i ekonomicznej roli kapłanów w Egipcie ptolemejskim. Bazując na krytycznej analizie źródeł, niniejszy projekt ma na celu poszerzenie wiedzy na temat: (a) funkcji kapłańskich i hierarchii wśród pracowników świątyń, (b) religijnej i pozareligijnej aktywności kapłanów w świątyniach i poza nimi, (c) ich statusu ekonomicznego: własności, źródeł dochodów, spraw finansowych, (d) relacji społecznych, oraz (e) struktury etnicznej. Kapłani należeli do jednej z najważniejszych grup społeczeństwa egipskiego i byli przedstawicielami rodzimej elity w państwie Ptolemeusza. Wobec tego, badania aktywności pracowników świątyń znacznie pogłębi naszą wiedzę na temat funkcjonowania świątyń i rzuca światło na społeczne i ekonomiczne relacje w państwie ptolemejskim.

W przeciwieństwie do współczesnych wielkich religii: chrześcijaństwa, judaizmu czy islamu, egipscy kapłani nie byli przywódcami religijnymi, którzy pełnili rolę duszpasterską głosząc zasad wiary. W świątyniach egipskich termin „kapłani” używany był w stosunku do wszystkich funkcjonariuszy, którzy służyli bóstwu, pełniąc zarówno funkcje religijne jak i niezwiązane z kultem. Kapłanów i personel świątynny można podzielić na wiele kategorii, które różniły się między sobą w zależności od kultu, w który byli oni zaangażowani. Oprócz kapłanów sprawujących ściśle religijne funkcje: składali ofiary, sprawowali codzienne rytuały, czy uczestniczyli w świętach oraz procesjach, świątynie zatrudniały na przykład urzędników, którzy byli odpowiedzialni za finanse oraz administrację świątynną. Niniejsze badania mają na celu zgromadzenie wszystkich zawodów i funkcji wykonywanych na terenie świątyń w Egipcie ptolemejskim.

Badania zostaną przeprowadzone w oparciu o różne kategorie źródeł. Papirusy i ostraca (drobne kawałki ceramiki z zachowanym napisem) są najbardziej charakterystyczną kategorią źródeł dla Egiptu. Materiał papirologiczny obejmuje różne rodzaje dokumentów: petycje, zażalenia, kontrakty, rejestry podatkowe, testamenty, pokwitowania etc. Dokumenty te są idealnym źródłem informacji w badaniach nad społeczeństwem i gospodarką, ponieważ informują o transakcjach finansowych, przychodach, własności, podatkach, życiu rodzinnym oraz innych publicznych i prywatnych sprawach. Mimo że zdecydowanie mniej liczne niż papirusy, inskrypcje stanowią istotne źródło informacji na temat historii Egiptu w czasach ptolemejskich. Papirusy, ostraca oraz inskrypcje pochodzące z Egiptu zostały spisane zarówno w języku greckim jak i w egipskim piśmie demotycznym oraz hieroglifach, co pozwala na uzyskanie zrównoważonego obrazu kapłanów w Egipcie w tym okresie. Niniejsze badania wykorzystują również materiał archeologiczny oraz źródła literackie np. prace autorów greckich, które uzupełniają informacje dostarczane przez papirusy i inskrypcje.